

szerepel a kötetben, ám hogy maradhatott ki például Kamala Markandaya, Ruth Praver Jhabvala és M. G. Vassanji vagy a novellista Bharati Mukherjee, Sam Selvon, Neil Bissoondath és Michael Ondaatje (ha már a szintén Srí Lanka-i Shyam Selvadurai szerepel)? Avagy miért nem szerepelnek az igazán kiemelkedő szerzők egynél több novellával, ahelyett, hogy a kvázi-igazsággosság alapján minden szintű szerző egyetlen műve kapott csak helyet a vaskos kötetben? Ez utóbbi anomália nyilván előzetes kiadói (vagy szerkesztői) döntés következménye, mint ahogy az a nagyon nem olvasóbarát eljárás is, hogy az idegen neveket magyar ortográfiával jelenítik meg. Még leírni is szégyellem így, de példaként folyamodom hozzá: Sékszpir – ez a névátírás nem csupán a szemet bántja.

Ezen apró anomáliáktól eltekintve a Noran Kiadó vállalkozása dicséretes kezdeményezés: olyan nagyszerű rövidprózai művek kerülnek általuk közelebb a magyar olvasókhoz, amelyek korábban legfeljebb és ritkán csak a Nagyvilág hasábjain jelentek meg, de amelyek sokkal több figyelmet érdemelnének, mint amennyit korábban fordítottunk rájuk.

TÁRNOK ATTILA

(Szerkesztette Greskovits Endre,
Noran Kiadó, Budapest, 2008,
586 oldal, 3990 Ft)

CSAJKA GÁBOR CYPRIAN: *bard-kier*

Az ünnepi könyvhéten évről évre megadatik az alkalom, hogy átéljük azt az ismerős pillanatot, a felfedezés azon boldogságát, amely akkor születik meg bennünk, amikor a felsorakozó kiadványok rengetegében megpillantjuk egy hozzánk közel álló alkotó nevét. Csajka Gábor Cyprian (aki Cyprian Norwid lengyel költő iránti tiszteletből vette fel a Cyprian nevet), az immáron három éve elhunyt költő és grafikus nevének felbukkanása sokunk számára teremtette meg ezt a felejthetetlen pillanatot. Még életében tervezett kötete címének a versekben is fontos helyet betöltő falu, Németkér régi német nevét választotta (*Kier*), a *hard* párosítással, ami igen sok asszociációra buzdítja a olvasót már a kötet felnyitása előtt. Verseinek posztumusz kiadása egy utolsó, részben elkésett, mégis ünnepi gesztusként törte meg a külvilág felé hosszú évekre hallgatásba burkolózott költő csendjét.

Csajka Gábor Cyprianról csak ritkán megjelenő versei tudatták velünk, hogy bár egyre mélyebbre süllyedt magányában, de mégis itt élt, alkotott és haldoklott közöttünk hosszú éveken át. Egyszerre *alkotott* magányában és *haldoklott* az egyedüllét ürességétől. Így olvadt össze verseiben költészet, élet és halál egyetlen lényeggé.

A kötetben található, javarészt címtelen, számozott versek szinte mindegyikében a megtört emberi kapcsolatok következtében megtapasztalt hiány és az értékét veszített jelenlét folytonos újrafogalmazása iránti akarat nyilvánul meg. „Nem szól, / nem szólít senki, semmi. Csak a szél viháncol / az ég és a testem között. Csak élek. [...] Most hadd legyenek sirály, / hadd lássam merre tart magától a vakmenet.” Az emberi lét megtöréséből fakadó fájdalom azonban nem uralkodik el Csajka költészetén. Versei arról tanúszkodnak, hogy szigorúan kívárta saját tragédiájára adott minden egyes érzéki reakciójának elmúlását, annak érdekében, hogy a lehető legtisztábban lássa önnön életének a semmibe tartó, vagyis számára statikus voltát.

Versei „a jelenlét őrlő feleslegében” létező egyén helyzet- és létmegértési gyakorlataiként is olvashatóak. A kötetben uralkodó, tíz soros versformából és az egyes szám első személyben megszólaló írásokból is kitűnik ez a nagyon fegyelmezett és hideg koncentrációt megkövetelő pozíció. Írásai egy rézkarc tüéles vonásaihoz hasonlítanak, amint kíméletlenül tárják fel az én alulmaradását a világ által kötelezőnek ítélt folytonosságban.

Csajka már túl van réműleten, fájdalomon, küzdelmen, túl a re-

ménytelenység érzésén is. Verseiben nem tesz mást, mint hogy a léttel szembeni vesztes pozíciójában szenvtelenül felmutatja a kiüresedett és minden biztonságot nélkülöző egyént a „semerre tartó cselekvésben”: „mint a megszürcült, vén akácoszlopok, / velünk minden perc magától széthasad. / Mibe kapaszkodsz, s én is mibe... / A rozsdás szögesdrót rögeszméibe.”

Ebben a szituációban szemléli és írja meg önmagát, a „jeltelen jelenlétben”, melyben minden cselekvésnek csak pillanatnyi tartalma van, és minden emberi szó értelmét veszítette: „Tegnap még, szó szerint így: tegnap még / áttörte magát rajtam a beszéd... / Tegnap még tudtam: meghalsz, meghalok. / Ma már nem értem: »meghalsz, meghalok.« / Csak hangokat hallok. Már kívül vagyok.” Csajka letisztult, őszinteségével zavarba ejtő költői terében megszűnik az élet és halál közötti szakadék; jelen és múlt, test és természet, érzelmek és érzékek egyazon jelentést kapnak.

Versei – akárcsak életének végső szakasza – csendesek, csak az egyes ember magányához szólnak, olyan emberi őszinteséggel, amely csupán az igazán mély, metafizikus költészet sajátja, amely hozzánk szólva is hallgat, búcsúzik, és elkerül mindenfajta harsogást. „Ott

kellene lennem, veled, s nem leszek. / Majd jön az ősz. Megjött. És nem vagyok.”

Megjött, ősz van, Cyprian...

B. MÜLLER TAMÁS

(*Felenkor Kiadó, Pécs, 2008,*
138 oldal, 2100 Ft)

CSEPREGI JÁNOS: *Ímé, a test*

Ímé, a test – olvassunk Csepregi János novellista verseskötetének címét, és joggal szorongunk. A rámutatás ezen gesztusa, amely nyilvánvalóan a Károli-Biblia archaikus nyelvét idézi, fenséges, ugyanakkor iszonyú látványt ígér, amely elől kitérnünk erkölcsileg lehetetlen: meredten nézzük, és egyre kevésbé kívülállóként.

A többségében prózaverseket tartalmazó kötet egy anya-alak elvesztését dolgozza fel szemérmetlen, zavarbaejtő őszinteséggel. A teljes szövegen végigvonul, az orvosi nyelvet megidéző motívumrendszer hatásos képzettársításokat hoz létre: „vény nélkül kapható haiku”, „tumorsejtek metafizikája”, „sebszagú ragyogás”. Csepregi szövege izgalmasan mutatja fel a steril, személytelen orvosi nyelv és egy nagyon is elfogult, gyakran

rímtelensége, ritmustalansága ellenére is túldíszített lírai beszédmód összeillesztésekor megjelenő szemantikai hasadásokat.

Az első ciklus haikui, miközben első ránézésre kissé üres formagyakorlatnak tűnnek, tulajdonképpen a kötet egészének (és valószínűsíthetően a gyász munka folyamatának) összefoglalásaként olvashatók: *Reggel, Kemoterápia, Búcsúzás, Kitaszítva, Gyász, Egyedül* és végül *Kegyelem*. Csepregi szövege toladó, képtelen bármit is elhallgatni, a legkisebb, látszólag jelentéktelen, ám éppen ezért sokkolóan személyes momentumoktól a totális képességig minden a pusztulás irányába tart, és ebben akár a *Huszonhatodik évet* is megidézheti: „Halántékom / újra lüktetni kezd / magába zár / a vákuumos némaság / az asztalra

száradt / kilötytyent kávé-cseppek / s kedvenc kék bögréd közé / feszíti végtelenjét / a mindenség / áthidalhatatlan / ez a távolság” (*Üres szék az asztal mellett*). Ugyanakkor míg Szabó Lőrinc szövege a Te Ö-vé válását dokumentálja, majd a nevezetes plakett, és végsősoron maga a *Huszonhatodik év* című szonettciklus válik a szöveg megszólítottjává, az *Ímé, a test*ben az utolsó Te-k egyértelműen Jézust jelölik: „művészi gonddal / faragott / exkluzív / céd-rusgerendáimat / lelked tükrének /

